

Bétsből, Pénteken, Februárius' 19-dikén 1819.

Német Ország.

Summázat a' Monachiumi újságokból: — Febr. 4-dikén, midőn a' Király, Bavaria' Rendjeinek első gyűlését kinyitotta, a' szála' karjaiba ugyan, tsak billetek mellett lehetett bemenni, mellyet a' nézők' sokaságára 's a' helynek kevés voltára való tekintet tett szükségessé: de a' következett napokon már a' Követek' kamarája' szálájába minden bemehetett, a' kinek tettett. Az Ország' Tanácsosainak kamarája, nem közönségesen tartja üléseit. — A' Követek' hosszúkö fél-karimában ülnek veres borítékú padokon, mellyek kettős sorban nyulnak-el a' szálán-végig két felől. Minthogy ülőhelyeiket sorsvonás által kapták, nem formálhatnak se' Közép pontot, se' Bal se' jobb oldalt, mint Frantziaországban a' Követek' kamarája. Így esik, hogy egy Rénusmellyéki polgárnak egy Alsó Duna' kerülete béli, 's egy Frankoniai Nemesnek egy Tirolisi határ mellől való, mezei-gazda mellett kell ülni, kiknek egyéberánt tsak az a' közök lehet egymáshoz, hogy az egésznek boldogulását forgassák szemek előtt. Az Elölülő valamivel magasabb helyen, 's két Titkolójai jobb és bal kezei felől, ülnek. Előtte áll az Orátorok' széke. A' gyűlésbe, mint az Angliai Alsó-ház' tagjai, közönséges öltözettel járnak-be, t. i: a' paraszt falusi, a' polgár és úr mostani módi öltözettel. A' kamara' belső politikai felvigyázók a' Pedellusok (szolgák).

Febr. 10-dikén ily nevezetes veteke-

dések fordultak elő a' Követek' kamarájában: — **Röster:** Üléseinkre nézve oly intézet van tétetve, hogy közönségesen tartassanak, valameddig öt tagok nem kívánnyák, hogy a' közönséges ülés titkos Biztossággá változzék által. Itt nagy lyuk maradt törvényeinken. Ha öt tagok' kívánása üléseinket titkosokká változtathatja, úgy eltemetődött a' nyilvánvalóság. Én ezen dolognak voksolás alá való botsáttatását kívánom. — **Pfister:** A' Constitúció régulává tette üléseink-közönségesen való tartatását; az, tsak kivételképpen, öt tagoknak kívánására, lehet titkossá. A' Constitúció' II-dik titulusa' 15-dik §-sa elég világos; tehát nem kell neki további magyarázat, se' voksrabotsátás. — **Seysfert** (Vice Elölülő): Az első Orátor kívánása a' Constitúció' egygyik cikkelyének megmagyaráztatását tárgyazza. Ennek tehát írásba kell tétetni, 's az Elölülőnek által adattatni, hogy ez azt botsássa Biztosság' elejébe. Most tehát maradjon ennyibe. — **Hornthal** engedelmét kért, hogy szollhasson, de éppen akkor beléptek az Igaság, a' Belső, a' Hadi, 's a' Finantziai Minister, 's ekképpen a' szó a' Hornthal' szájában maradván, a' három utóbb említett Ministernek a' Ministeri padra leültek, az első pedig az Orátorok' székébe menvén, onnét jóvállásokat terjesztett a' gyűlés' elébe. Említette, hogy egy polgári törvényes könyvnek készítettéről, 's meg arról, hogy a' törvénytétel úgy folytattassék, hogy a' közönség jelen lehessen, nem soká jóvállások fognak

tételtetni, hanem minthogy ezek hosszabb időt kívánnak, tehát egy kevésbé fere vétetvén, most mindeneknek előtte a' Zalog' állapotja vétetetik elő, mely a' Hitelnek jó lábra való állittatására nézve nagyon szükséges. — Két szóval oda megy ki jóvállása, hogy egy Zalogok' Könyve állittassék fel, melybe mindenek szabad legyen belé nézni. E' könyvbe csak ingatlan Vagyon irattatik be. — A' Minister' beszédje kinyomtatatik.

A' Ministerek' eltávozása után ismét a' Róster' jóvállása vétetett elő. Hornthal így beszélt: A' Constitutzió nyilvánvalóságot kíván; e' nélkül nem is értenek tanátskozásaink semmit. A' 15-dik §-ban a' mondatik, hogy az ülés lehet titkossá, 's nem az, hogy kell titkossá lennie — ha öt tagok kívánnyák. Ezen törvény az én itéletem szerint nem tehet egyebet, hanem csak azt, hogy öt tagoknak kívánságára voksolás alá kell botsátani ezen kérdést: *szükséges-e titkossá tenni az ülést?* — 's az igent vagy nemet csak a' vokok' többsége határozhatja meg. De ebből nem következik az, hogy öt tagoknak voksa a' közönséges ülést titkossá tehesse. Ha ez így volna, minden közönségesség láb alá tapodódna. — Seyfert: Az ily kívánságot írásba kell tenni, 's előre való megvizsgálás után Biztosság' elejébe botsátani, 's csak azután lehet azt osztán végső tanátskozás alá venni. Tehát hadd maradjon most ennyibe. — Behr: A' 15-dik cikkely nyilván mondja, hogy az ülés öt tagoknak kívánságára titkossá tétethetik. Itt tehát se' magyarázatnak, se' Biztosság' elébe való botsátatásnak nem lehet helye. A' Rendeknek tilalmaztatik, hogy a' Constitutzió jóvállást jóválljanak; ezt csak a' Király teheti. En, mondom, úgy itélek, hogy öt tagnak kívánságára titkossá kell tenni az ülést. — Mehmel: Nem az a' 15-dik §-nak értelme. Ott nyilván mondatik,

hogy a' jóvállást legalább öt tag teheti, kevesebb nem. Ez a' szó: hatja, nem tehet egyebet; 's csak ekkor veheti osztán a' gyűlés a' kérdést további határozás alá. — Seyfert megmaradott azon ítélete mellett, hogy a' kérdés Biztosság' elejébe való. — Hornthal: En azt kívánom, hogy az Elölülő botsássa voksolásra az elő-kérdést: az az, hogy Biztosság' elejébe kell-e a' tárgyat megvizsgálás végett adni, vagy csak most mindjárt meg kell vokok' többsége által határozni? — Pfister: A' 15-dik §-phus szerint az ülésnek öt tagok' kívánságára titkossá kell tételtetni. — Hornthal: ott nem mondatik, hogy kell, hanem csak hogy lehet. — Sturz: A' dolog elég világos; de ha világosnak nem tartatik, úgy Biztosság' elejébe tartozik. — Egy más tag: Titkos Biztosság' elejébe tartozik a' dolog. — Seyfert: Ennyibe kell hagyni a' dolgot. — Hornthal: Nem kell ennyibe hagyni. — Elölülő: Kérdés, ennyibe kell-e hagyni a' dolgot? — A' vokok' többsége: *Ennyibe kell hagyni.*

A' Királynak kinyitó beszédjére mind két kamarák megköszönő irást készítettek. — Az első kamara' irásában ily kifejezések fordultak elő: — „Ha a' Státusban a' foglalatatoskodó emberek' massája, az öröklé való mozgás' regulája szerint a' változásra vagy jobbitásra célzó törekedésben ellentálatlanul újabb megújabb iparkodásokra ragadtatik; és ha az a' mozgásbéli tulajdonság, melyet mint az emberi társaság' lelkesítő erejét úgy tarthatunk, mint vezérlő *elementum*, a' nép' bizodalmból az ő választása által származott gyűlésekben magát nyilatkoztatja: részünkről a' mi egész tehetséggel való munkálódásunk' céljának is annak kell lenni, hogy ezen hatalmasan rohanó hánnykodás' elejébe töltést, a' változóság' ellenében állandóságot, 's az ingadozás

„ellenébe keménységet tegyünk, azért,
„hogy a' Monarkha a' legnagyobb pol-
„tizon el ne érottelhessék 's meg ne sér-
„tethessék.“

Ezen kifejezések vetekedésre szol-
gáltattak alkalmatosságot a' Követek' ka-
marájában. Udvari Tanátsi's Behr ele-
venitette-fel a' vetekedést, elképpenszoll-
ván: — „Ezen szavak által, úgy mond,
nyilvánossággal a' Követek' kamarája érde-
kelletik; mert a' mondatik, hogy ha a'
mozgásbéli tulajdonság a' nép bizodal-
mából a' választás által származott gyü-
lésekben magát nyilatkoztatja, 's a' többi.
Itt 'hát ezen gyűlésekről, és így a'
mi gyűlésünkről is van szó; a' *Monar-
kha ellen való hánykodás* tételik-fel
felőle, 's effélék mondatnak: hogy ezen
hatalmasan rohanó hánykodásnak az Or-
szág' Tanátsosai' kamarája tegyen gátat
elejébe, és így, hogy ellenünk egy oly
oppositziót formáljon, melly a' mi mun-
kásságunknak gátat tegyen, 's végre,
hogy az Ország' Tanátsosai' kamarájának
egész czélzása azon *Oppositzió*, azon el-
lentállás legyen, hogy a' Monarkha a'
legfelségesebb poltizon elérhetetlen és
megsérthetetlen maradjon. Ez a' nyilat-
koztatás megbántás és keserítés ott, a'
hol a' nyughatatlankodásnak semmi jele
se' mutatja magát. Köszönettel tartozunk
azon nagy egyenességért, mellyel az Or-
szág' Tanátsosai' kamarája kinyilatkoztat-
ta azt, hogy mitsoda állásba helyeztet-
ve tartsa magát erántunk, és hogy mi
mit várhassunk tőlle, 's a' melyre nézve
nékünk ennekutánna a' mi tanátskozása-
inknak kifogást nem esmerő közönsé-
ges tartásában, egész *Palladiumunkat*
kellőzőtt vigyázással kell keresnünk. Az
Ország' Tanátsosai kamarájának szavai
azonközben mindenképpen keserítők ma-
radnak, 's méltóságunkat valamint a' Ki-
rály úgy a' közönség' szeméi előtt is sem-
mivé teszik, arra magyarázthatván, hogy
mi revolúziós ideáknak elementomai lé-

gyünk, ha tsak orvosló eszközhöz nem
nyulunk. Ha méltóságunkat megtartani
akarjuk, nékem szükségesnek látszik len-
ni az, hogy valamint a' Királyhoz egy
új Felirást, úgy az Ország' Tanátsosai
kamarájához is egy Nyilatkoztatást küld-
jünk. Tehát azt kívánom, hogy ezen
írásolnak megkészítettését bizzuk egy biz-
tosságra, és hogy ezen kívánságom bo-
tsátassék egygyenként való voksolásra.

Az Elölülő a' gyűlés' elejébe terjesz-
tette a' Behr Ur' kívánságát, jelentvén
egszersmind, hogy maga még nem ol-
vasta az első kamara' köszönő irását egész-
szen, és az még eddig a' Követek' ka-
marájához se' érkezett-meg hivatalosan.
— *Hornthal* úgy nyilatkoztatta ki ma-
gát, hogy ő telyesen megegygyczik a' Ta-
nátsos Behr javallásában, 's azt kívánta,
hogy az első kamara' köszönő irását, ol-
vassák-fel közönségesen, vagy legalább
azon részét, a' hol a' felhozott megbán-
tó kifejezések találhatnak. — *Scyfert*
Ur' a' Vice-Elölülő úgy ítelt, hogy az
első kamara a' felhozott szavakat tsak in
abstracto érthette; és ha meg lenne a'
Követek' kamarájában a' thrónus igen
Felséges poltza ellen való hánykodás,
tarthatná magát a' hánykodó habokat visz-
szaverő kősziklának; 's minden esetben
jobb leszen az első kamara' megköszönő
irását egész volta szerént felolvasni, hogy
sem előre való, minden esetben kedvet-
len, vetekedésekre kibótsátkozni. — *Horn-
thal* ezen szókat arra magyarázván, hogy
a' Vice-Elölülő magát az első kamara' vé-
delmezőjének akarja tenni, ezt ő hozzá,
mint a' második kamarának tagjához il-
letlennel lenni mondotta. Az után azt
kívánta, hogy a' Constitúzió I-ső Titu-
lusának 2-dik cikkelyét olvassák-fel, a'
melly ezen szavakból áll: *Az egész Or-
szágnak leszen egy, közönséges, két
kamarákra oszló, Rendek' gyűlése.*
— Ezen szavakból, úgy mond, eléggé
kitettzik az első kamara' szavainak a'

a 'Constitúció' bettivel való ellenkezése. A' Királynak akarata az, hogy egyik kamara ne tartsa magát a' másik *Oppozitziójának*, avvagy megigazítójának, gyalázójának, hanem, hogy kezefogva dolgozzanak a' háza' boldogságán, 's hogy minnyájok ugyan azon gyűlés, 's ha így lehet szollani ugyan azon Rendszer' tagjainak tartsák magokat. — Végezetre egyenként voksolás' alá bocsátotta az Elöl-tűlő ezen kérdést, hogy felolvassák-e az első kamarától a' Királyhoz küldetett köszönő irást. Voksaikat úgy adták a' tagok, hogy egyenként való megszollit-tatásra ülve maradniok, vagy felállniok kellett. Mind ülve maradtak a' tagok, melly azt jelentette, hogy közönségesen kívánniak az irásnak felolvastatását. — De még volt valami, a' mit elebb meg kellett határozni, az t. i. hogy a' kiadások különbözvén, melyik kiadást olvassák-fel? Udv. Tanácsos Behr oda nyujtotta a' Diéta' újságát, hogy abból olvassák-fel. Aretin ezt nem találta jó-nak, minthogy ebben, a' kérdésben lévő irás nem úgy van nyomtatva, mint egyéb újságokban. A' határozás a' lett, hogy várják-el még az első kamara meghatározza, hogy melyik van jól nyomtatva, 's azt olvassák-fel.

Spanyol Ország.

Itt csak nem szűnik, mint a' Párisi levelek erőssítik a' zengés, mely már csak nem minden tartományokra kiterjedt. Csak Katalonia, Arragona, Navarra, és Biscájá tsendes. Nem régen egy pénz-szállítványt Biskájából egész Madridig mindenütt faluról falura kellett számos katona és polgári seregnek kísérni. A' napokban ismét a' Corunnai kikötőhely' szájánál fogtak-el a' tengeri prédálóok egy kereskedő hajót. — Valami 17 szállító hajók, mellyek Spanyol seregeket vittek Cuba és Florida felé, Dec. 19.-dikéig még sohova meg nem

érkeztek volt, pedig még Nov. elején érkeztek-el Kadixból.

Szent Ilona.

Több versben említettük, hogy Szent Ilona szigetén új házat építenek Bonaparte' számára. Erről hosszasan irtak onnét a' múlt Nov. 20.-dikán: — „Ezen új ház (Longwoodtól valami egy-fertály-orányira) azzal általellenbe építették, a' hol most *Bertrand* lakik. A' telek körül 60 lábnyomnyira üres hely leszen, hogy körül lehessen járni. A' kerítés köfal leszen, tíz lábnyomnyi hosszúságú vas pallisadákkal. Minthogy ide mindent csak emberek hordhatnak, 's erre az itt őrizeten lévő katonák használatnak, tehát ezek nagy fáradsággal élnek. Igaz, hogy minden harmadik nap változtatják őket. A' nedves klíma miatt nagyon el is betegesedtek az emberek. A' Kormányzó azt erőssíti, hogy ezen ház 9 vagy 10 hónapok alatt elkészülhet, de mások úgy itélnek, hogy 3 vagy 4 esztendő is kell reá. Ez a' Kormányzó minden nap megjelenik a' munkásoknál; Longwoodba is el-megy sokszor: de a' Bonaparte-val való összejövést még soha meg nem nyerhette, a' több Frantziához pedig maga nem szoll. Mondják, hogy Bonaparte azt kívánta volna, hogy a' ház másutt és ne' ott építtessék, a' hova a' Kormányzó rendelte, 's kinyilatkoztatta, hogy nem fog benne lakni. A' Kormányzóról pedig azt mondják, hogy arra határozta magát, hogy a' Longwoodi házat meg nem újíttatja, hadd omoljon össze 's Bonaparte ekképpen kénytelen legyen a' maga új lakhelyére költözni. A' szegény *Bertrandné* állapotja legkedvetlenebb. Az Anglus tiszteknek nem szabad a' férje' látogatására menni: 's végezetre már most még *Bertrandné* se' bocsátják-be magokhoz azon Anglus tiszték, kiknek familiájokat ő eddig meg szokta volt látogatni. Ezen tiszték új tilalmazó parantsolattal mentik ma

gokat. A' ki valamelyik Frantziával beszélt, esküvés által kényszerítették mindent megmondani, a' mit egygyütt beszéltek. A' Spanyol Nyomozószerk nem tilalmazhatja szorosabban az idegen újságoknak oda való beviteltetését, mint ezek itt tilalmaztatnak; azért itt semmit se' lehet abból tudni, a' mi Európában történik.

Nagy Britannia.

A' Parlamentum' felső házában meghatározatott, hogy a' beteg Királyra való gondvisélet, ennekutánna a' Yorki Hertzegre bizattassék. Az alsó házban, most foly ugyan ezen tárgy felett a' tanátskozás.

A' Londoni Kurirban valami Madridi tudósítás jött ki, melyben a' mondatik, hogy ott egy olyan összeesküvés tudódott ki, melybe sok Spanyol nagy familiák részesek, 's valamint annak a' katonai összeesküvésnek, a' mely Valencziában nem régen kitudódott, úgy ennek is a' Cörtesek' helyreállítatása lett volna a' plánuma. — Valenzia oly állapotban lenni kihirdettetett, mint ha az ellenségtől ostromoltatna.

Hertzeg Wellington nem régen Maximilian Austriai-Este ő Királyi Hertzegségének fényes ebédet adván, azon három féle asztali készületekkel volt az asztal felterítette, melyet Wellington vezérnek három Europai Fejedelmek ajándékoztak. Legdrágábbnak tartatik az, melyet a' Spanyol Királytól kapott, 's a' melyre az ő vitéz tettei vagynak félig kiálló vagy felemelt figurázattal felezvélva.

Spanyol Amerika.

Az Északi Amerikai újságlevelekben kijött már azon Bland nevű Biztosnak előadása is Chiliről, ki a' maga Rodney és Graham nevű Biztos-társaival egygyütt, útját elébb Buenos-Ayresbe 's onnét a' szárazon, elébb Mendozóba, mely város az Andes hegyek napkeleti oldalán 900, 's az után Santiagóba, a'

melly Chiliben, 1200 mértföldnyi távolságra csik Buenos-Ayrestől, vette volt. Ő-Higginstől Chilinek Direktorától nagyon barátságosan fogadtatott, a' ki velle mind a' két országra nézve igen hasznos kereskedési egygyeaségre lépett. A' Eland előadása Chiliről summásan ezekben áll: —

Chilinek tengeri partja, Uj-Chilit vagy a' Magellanesről nevezetű tartományokat ide nem számiláván, 1000 mértföldet tesz, a' hol sok jó kikötőhelyek találtatnak, melyek az ő idegen Országokkal való kereskedését még valaha, vagy nem soká, nagyon virágzóvá 's ötet egy nevezetes országgá fogják tenni. Perunak ő a' gabonása; ezen kívül van elég bora, olaja, aranya, ezüstje, reze. Lakosai száma most tsak 1,200,000-ra telik, de 400,000-még ebből is a' Spanyolok kezében lévő várakban találtatik; 1817-ben 4 milliót érő idegen kereskedő portékát vittek-be oda, ugymint Angliából 2, az Egygyesült Státusokból 1, Buenos-Ayresből is 1 milliónyt. Chilinek állapota eleinten nagyon veszedelmes volt, azért, hogy azok, kik ott a' revolutziót csináltak, két egymást nagyon üldöző részekre szakadtak. Egygyik részen a' tiszta Republikánusok, másikon az Aristokratikusok voltak, mind kettőnek egygy nagy familia lévén vezérlője; annak a' Carrera, ennek a' Larrin familia. Ezek egymást vesztegették sokáig, 's tsak a' Buenos-Ayresieknek köszönik, hogy elébb magokat rendbe szedhették, 's azután a' Királyi részen lévőkön győzedelmeskedhettek. Buenos-Ayresből San Martin ment volt segítségkre 2000 embereikkel. Ő verte-meg a' Királyi sereget elébb Chacabuconál, a' hol annak fő vezérjét is elfogta. De ugyan ő a' Carrera és Larrin részek között való részrehajlást is elnyomta, az által, hogy kinyilatkoztatta, hogy ő a' Larrin részen lévőkben, több tálen-

tumot, erőt, és egygyességet; 's ehez a' részhez tsatolta magát, melyből a' következtetett, hogy két *Carrera* testvérek megölettetek, a' harmadik pedig elebb Buenos-Ayresbe 's azután Északi Amérikába keresett menedéket. A' *Carrerák* szerentséflensége, kik eleinten leghatalmasabbak voltak, onnét vette eredetét, hogy az első tsatát, Rancaguánál Oktob. 2-dikán 1814-ben elvesztették, melly után az insurgensek az Andes hegyen által futni, 's magoknak segedelmet a' Buenos-Ayresieknél keresni, kéntelenítették. Így lett végre, hogy San Martín segítségére ment. A' mostani Direktor *O-Higgins* is *Larrin* részről való ember, és *San Martinnal*, ki az utóbbi győzedelem által, a' melly *Maypon*nál történt, Chilinek állapotját talpköre helyhezette, jó egygyességben él.

Chili armádája 6000 emberekből áll, kik közt vannak azon 2000 Szeretsenek is, a' kiket San Martín Buenos Ayresből segítségül oda vitt. *O-Higgins* nevű Generálist a' Direktor ötsöt 's *Freyre* nevű Oberstert kivéven, a' több Vezérck mind idegenek. Chiliben a' papság 's ennek vagyonaí teszük azt a' legfontosabb tárgyat, melyre az Országlószék a' maga figyelmét fordította. Az Ország vagyónak harmad részét a' papság bírja; esztendőnként való jövedelme 10 millióra telik. Ezt ugyan *Bland* a' papságnak tsak a' kész pénze' jövedelméről mondja, és így 200 millió tölke pénzt bírna a' papság. Elég, ha tsak minden vagyona ennyire betsültethetik is. A' tölkepénz 5 *per. Cent* kamatra, a' jószágok pedig árendásoknak, kiadattatva vannak, kik a' mezei munkát rabszolgák által té-

tetik; melly szerént ezen utolsók, három féle, minden munka nélkül előket tartanak. Hanem a' mostani Országlás már elkezdette ezen nagy jövedelmeket is körül nyiregetni. Tölkb klastromok katonaházakká tétettek. Az Országlószék' jövedelme áll: vámokból, bányákból, Bülák eladásából; foglalásokból, a' Jesuiták' jószágaikból, önként való adományokból, 's több effélékből. — *Santiago*ban a' fő városban most négy újságok nyomtatattanak, mellyeknek egygyike *Officialis*, de a' más hármat is tisztségben élő előkelő emberek írják. Mind a' négyet egy mívhelyben nyomtatják, minthogy egész Chiliben nints több egy nyomtató mívhelynél. Ezt a' szerentsélen *Carrerák*, a' revoluzió kiütése után *Ney-Yorkból* hozatták, 's ök kezdtették kiadni az első újságot is *Aurora* név alatt. Az írója volt *Camillo Henriquez*: de, a' *Carrerák*' megbukásával ez is megbukott, 's most mint számkivettetett Buenos-Ayresben bujdoglik.

B é t s.

Császár és Király ő Felsege Sztregovai és Kelecseni Madách Urat, Magyarországon több N. Vármegyék' Táblabíráját, a' maga Camarássává kinevezni kegyelmesen méltóztatott.

A' Státusnak egy fő rangú tisztviselője, azon 10,000 forintból álló ajándékot, mellyet neki valamelly peres rész, perének ajánlása mellett, 1815-ben Januárius' 26-dikán költ *Charta bianca* által elszánt volt, a' Bétsi Invalidusok' fundusának engedte.

Száz forint huszäs pénzért adtak Váltó czédulában: —
Febr. 16-dikán 250 — 17-dikén 251 — 18-dikán 249½ — forintot.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

A' Nemzeti, Deák, Német, és Magyar Ujságlevelekben ezen jelesebb cikkekelyek fordulnak elő a' Hazai, Egyházi, Politikai és Tudományos történetek közt.

Császár és Király ő Felsege Jul. 31-dikén a' múlt esztendőben költ rendelése szerént, Ferdinandus K. Fő Hertzegnek Magyar Országi Kommandirozó Generálisnak közbenjárására Budán, hajdan a' Franciscanusok' templomát, melly 1788-tól olta bezáratatott, 's a' melyben 1792-ben ditsőségesen uralkodó Királyunk' koronáztatásának alkalmatosságával a' Királyi felkenettetés tartatott, most ismét kegyelmesen felnyittatni, 's a' várbeli Katona-örizet' templomává tételni méltóztatott: Egyszersmind kegyes atyai gondoskodásától buzdittatván, mellyel a' valás cránt viseltetik, a' templomnak új felékesítésére 's kikészítésére meghívató summákat is rendelt. A' jótéző Felséges Monárkha' kegyes akarátjának örömet engedelmeskedett a' Fő Méltóságú Hadi Kormányzék, 's a' templom' helyreállításában olly annyira serénykedett, hogy a' folyó hónap 7-dikén megnyittatnék, minekutánna reggel 7 óraker Fő Tiszt. Varjú Victorin Fő Tabori Pap által szokott ceremóniákkal felszenteltetett volna. — A' templom' felnyittatása minden tekintetben igen szívreható egyházi innep volt. Ferdinandus ő K. Fő Hertzegsége, a' ki valamint minden hadi jó erköltsőknek, úgy az Isteni félelemnek is buzgó példája, mind végig jelen volt a' Fő Generálisokkal, a' Pesti és Budai Stabalis és Fő Tisztekkal, a' General Commandónak minden ágaival, a' Járossy Gránátéros Batalionnal, és a' Colloredo-Mansfeld Regiment' 1. Batalionával. Jelen volt e' diszes innepen a' Nagy Méltóságú Királyi Helytartó Tanács,

a' Nagy Méltóságú Udv. Kir. Magyar Kamara; a' Városbeli Tanács, 's minden rendű Hivelnek nagy sokasága. Az egyházi isteni tiszteletet Nagy Mélt. Báró Fischer Egri Érsek ő Exc. ja tartotta, 's nélkü Mélt. Koválik János Tribuniczi Püspök; Mélt. Madarassy Ferentz Ansariai Püspök Urak, nem külömben számos Papok tettek egyházi szolgálatot. — Ó Kir. Fő H. ge a' Kommandirozó Generális, Magyar Uniformisban, mint Lovasság Generális, lóháton számos kísérvél az említett templom elejébe reggel 10 óraker kijöven, 's a' tisztelt Fő Papságtól pompásan fogadtatván, a' templomba vezetett. Az Isteni tiszteletet a' Te Deum kezdette; ezt a' Sz. Mise követte. Elénekeltetvén az Evangelium, T. Pater Motossényi Raimund Ur, az 5-dik Pattantus Regimentnek Tabori Papja, az innep' céljátval megegygyező, 's a' nagy Gyülekezetet megindító beszédet mondott. Ez után az isteni szolgálat folytatott, 's minden szívek lángolva 's egyesülve csdcklettek a' Mindenhatónak, hogy ezen új intézetet kegyesen tekintse, 's az embereknek keresztényeni tökéletesedéssekre fordítsa. — A' Colloredo Regiment Muzsika Bandája mind az oltári isteni szolgálat, mind a' közönséges templomi éneklés mellett, telyes harmoniával 's szív-emelő hangokkal musikált és így az egész pompát különösen ékesítette.

Méltós. Wildenfeldi Báró Wodnianszky János Ur, Cs. K. Kamarás, Feldmarsallajtnánt, Maria Theresia Katona Rendének Vitéze, 's 1817-től olta a' Budai Vár Commendánsa, életének 66-dik, Katonai szolgálatjának 49-ik esztendejében érdemekkel telyes életét e' folyó hónap 9-dikén reggel egy óraker Budán 14 napig tartó betegsége után mej-fajásban

olvégezte. Született 1755 - dikiában Oct. 22 - dikén N. Esztergom Vármegyében. Előbb a' Magyar Lovasságnál szolgált, 's utóbb a' Württembergi most Knesevich Dragonos Regiment' Oberstere volt, midőn ő F. G. Generálisnak nevezte. Pompás temetése Febr. 11 - dikén reggel 9 órakor ment végbe.

Orvos Doctor 's a' Magyar Királyi Pesti Közönséges Fő Oskolabeli Orvos Tehetségnek Tagja, T. T. Kováts Mihály Ur, újabban egy hasznos munkával gazdagítja a' Magyar Könyvek tárházát, melyről ily tudósítás jött - ki Pesten: —

Nem ugyan, mint már megjelent munkát, hanem mint a' nyomtatásra elkészült és az Orvosi Censura által is dítsérettel helyben hagyattatott kézirat kívánjuk közölni ezen eredeti munkát: Lexicon Mineralogicum Etymologicum Latino - Magyarico - Germanicum. Auctore Michaele Kováts, Medicinae Doctore. Ezen munka 3 részre oszlik: az I - ső Deák Magyar; a' II - dik Magyar Deák; a' III - dik Német Deák. — A' Tudós Szerző az I - ső részben a' Deák nevezeteket eredetek szerint megfejtí, 's az ő megfejtésének világosítására a' régibb és újabb írókból előhordja a' bizonyságokat. — A' II - dik részben minden érczeknek és ásványoknak a' szoros Criticának nyomozása szerint Magyar neveket ad. — A' III - dikban a' Német systemás neveket megrostálja, és a' bizonytalan, vagy többféle értelmüket meghatározza, vagy kihányja, 's ilyenek legalább 59 nevek találhatnak benne. — Ehezképest a' munkának kétszeres eredetisége vagyon; mert minden ásványnak Deák éríhetetlen nevet egészen megfejtí, és megmagyarázza; azután pedig, a' mint fellebb említettett, minden ásványnak igaz Magyar nevet ad. Mellyre nézve ezen Lexikon mind a' természeti tudományt szeretők előtt, mind a' nyelv vizsgálók előtt kü-

lönös tekintetet érdemel. Hogy tehát a' tudományok' barátit ezen könyvnek nyomtatás alá való segítésére serkentsük, például belőle egy cikkelyt ide foglalunk:

Achates: Achati, Drillói, Achat. Linn. Gm. gen. 58. Perphyrus Achates. Achates, ἀχάτης: Quae ex fluvio Achates est. Est cognomen fluvii in Sicilia, nunc Drillo appellati, juxta quem primum gemma, hodie achates nominata, inventa est. Haec nomenclatura facta est metonymice, continens pro re contenta sumendo. Hujusmodi nomenclationis mineralogicae specimina vide in: Gagas, Alabastrum, Creta, Alkali, Sapphirus, Malta.

* Plin. 37, 10. Achates magna fuit auctoritate, nunc in nulla est. Reperta primum in Sicilia, juxta fluvium ejusdem nominis: postea plurimis locis, excedens amplitudine, varietatibus, numerosa multa et cognomina ejus. Isidor. 16, 11: Achates reperta primum in Sicilia, juxta flumen ejusdem nominis etc. Adel. Lex. Der Achat — Der Deutsche rübrer aus dem Griechischen ἀχάτης her, welches des Nahme eines Flusses in Sicilien war, der jetzt Drillo heist, und an welchem die erste Achaten gefunden worden, etc. Hübner. Lex. Drillo, Achates. Fluss in Sicilien. etc.

Más néhány új könyvek. —

Tuba. Az égő és oktató Szerelmen. Két részben. Sebestyén Gábor által. Budán a' R. M. Universitas betűivel 1819.

A' Természet' vizsgálása. Irta Bonnet Károly. — Fr. Nyelvből fordította, 's némelly hozzá adásokkal meghövitette. Tót Pál Verőcei Ref. Préd. 1 - ső és 2 - dik Darab. Pesten Trattner János Tamás' betűivel, 's költséggel.

Epitome Institutionum Juris Privati Hungarici. Typis Regiae Scientiarum Universitatis Hungaricae. 1819.